

POSTANOWIENIE

Dnia 17 sierpnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Puskarski

Protokolant Anna Janczak

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej - Departament do Spraw Wojskowych ppłk Justyny Makowskiej ,

w sprawie ppłk. **M. M.**

podejrzanego o popełnienie czynów z art. 228 § 1 k.k., art. 228 § 3 k.k., art. 228 § 4 k.k., art. 231 § 2 kk i art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k., art. 362 § 1 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 17 sierpnia 2021 r. zażalenia obrońcy podejrzanego

na postanowienie Wojskowego Sądu Okręgowego w W.

z dnia 23 czerwca 2021 r., sygn. akt Kp (Ar) (...),

o przedłużeniu wobec podejrzanego tymczasowego aresztowania

na podstawie art. 437 § 1 i 2 k.p.k.

p o s t a n o w i ł :

zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób, że:

1. uchylić tymczasowe aresztowanie wobec podejrzanego ppłk. M. M.;

2. na podstawie art. 249 § 1 k.p.k., art. 266 § 1 i 2 k.p.k., art. 275 § 1 i 2 k.p.k. zastosować wobec podejrzanego ppłk. M. M. środki zapobiegawcze:

- poręczenie majątkowe w postaci pieniędzy w kwocie 80.000 (osiemdziesiąt tysięcy) zł, które powinno zostać złożone w terminie 10 dni, co warunkuje zwolnienie podejrzanego;

- dozór przełożonego wojskowego – Dowódcy (...) Brygady Powietrznodesantowej w K. – z obowiązkami: zgłaszania się do tego organu raz w tygodniu oraz informowania go o zamierzonym wyjeździe i terminie powrotu, zakazem kontaktowania się z podejrzanymi i świadkami występującymi w niniejszej sprawie.

UZASADNIENIE

Wojskowy Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z dnia 1 kwietnia 2021 r., sygn. akt Kp (Ar) (...), zastosował wobec podejrzanego ppłk. M. M. środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania na okres 3 miesięcy, tj. do dnia 28 czerwca 2021 r., do godz. 16.25. Postanowienie to zostało utrzymane w mocy przez Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 20 kwietnia 2021 r., sygn. akt I KZ 13/21.

Następnie tenże Sąd w uwzględnieniu wniosku prokuratora postanowieniem z dnia 23 czerwca 2021 r., sygn. akt Kp (Ar) (...), na podstawie art. 249 § 1 i 2 k.p.k., art. 250 § 1 k.p.k. w zw. z art. 654 § 1 pkt 1 i § 2 k.p.k., a nadto przy zastosowaniu art. 251 § 1, 2 i 3 k.p.k., art. 258 § 1 pkt 2 i § 2 k.p.k., art. 263 § 2 k.p.k. i art. 127b k.p.k. przedłużył wobec wymienionego podejrzanego środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania na okres kolejnych 3 miesięcy, tj. do 26 września 2021 r., do godz. 16.25.

Zażalenie na to postanowienie złożyła obrońca podejrzanego, która zarzuciła:

1. naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie art. 258 § 1 pkt 2 k.p.k., poprzez bezzasadne przyjęcie, że w niniejszej sprawie zachodzi uzasadniona obawa, iż podejrzanym może nakłaniać do składania fałszywych zeznań albo w inny bezprawny sposób utrudniać postępowanie, gdy w ocenie obrony ze zgromadzonego dotychczas materiału dowodowego nie wynika, aby istniało realne zagrożenie takiego zachowania podejrzanego - zwłaszcza, że podejrzanym ppłk M. M. nie tylko przyznał się do wszystkich zarzucanych mu przestępstw, ale również złożył przed organami ścigania bardzo obszerne i wyczerpujące wyjaśnienia, nie tylko ujawniając informacje dotyczące osób uczestniczących w popełnianiu przestępstw oraz istotne okoliczności ich popełniania, jak też ujawnił przed organem ścigania i przedstawił istotne okoliczności, nieznanne dotychczas Prokuraturze w zakresie innych,

poważnych przestępstw, do których miało dochodzić w Wojsku Polskim, co w ocenie obrony świadczy, iż podejrzany podjął z organami ścigania pełną współpracę, a zatem powoływanie się na przedmiotową przesłankę szczególną przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania jest nieuprawnione;

2. będący konsekwencją wskazanego powyżej naruszenia błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego postanowienia, który mógł mieć wpływ na treść tego orzeczenia, polegający na przyjęciu ustaleń, iż podejrzany w przypadku niezastosowania wobec niego tymczasowego aresztowania może podejmować na wolności działania zmierzające do bezprawnego utrudniania postępowania, podczas gdy, mając na uwadze zgromadzony już w sprawie obszerny materiał dowodowy oraz przede wszystkim postawę podejrzanego, który nie tylko przyznał się do wszystkich zarzucanych mu czynów, ale ponadto ujawnił istotne szczegóły nie tylko zarzucanych mu przestępstw, ale również przekazał istotne informacje o innych, nieznanach dotychczas organom ścigania przestępstwach, należy uznać, iż z uwagi na podjętą współpracę z organami ścigania i co także zauważył Sąd I instancji – poprzez to chęć poprawy swojej sytuacji procesowej, a nie jej pogorszenie – dla podejrzanego czas spędzony dotychczas przez niego w areszcie śledczym, z dala od żony i dzieci, pozwolił mu przewartościować swoją sytuację życiową i zrozumieć popełnione błędy, przez co w przypadku uchylenia tymczasowego aresztu w żaden sposób podejrzany nie będzie chciał do tego miejsca powrócić, ani z uwagi na podjętą współpracę nie uczyni nic, co mogłoby go zdyskredytować w oczach organów ścigania, co z kolei pozwala domniemywać, iż w przypadku uchylenia tymczasowego aresztu i zastosowania nieizolacyjnego środka zapobiegawczego podejrzany będzie przestrzegał wszelkich nałożonych na niego przez Sąd obostrzeń, w tym przede wszystkim w żaden sposób nie będzie nakłaniał do składania fałszywych zeznań lub wyjaśnień albo w inny sposób nie będzie utrudniał prowadzenia przedmiotowego postępowania;

3. naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie art. 258 § 2 k.p.k. przez nieuzasadnione przyjęcie, że grozi podejrzanemu wymierzenie surowej kary w rozumieniu tego przepisu, podczas gdy *de facto* każdorazowo realia konkretnej sprawy, w tym co oczywiste materiał dowodowy zgromadzony w sprawie, ale także m.in. postawa

podejrzanego w trakcie procesu oraz ujawnione przez niego w jego trakcie informacje – jako okoliczności rozpatrywane łącznie mogą dopiero uzasadniać istnienie wskazanej przesłanki, co w ocenie obrony powoduje, iż już na obecnym etapie postępowania Sąd I instancji powinien nie tylko zauważyć (co uczynił), ale również wziąć pod uwagę, iż podejrzany poprzez składane przez siebie wyjaśnienia wskazuje na możliwość skorzystania z dobrodziejstwa instytucji nadzwyczajnego złagodzenia kary, o której mowa w art. 60 k.k., przez co okoliczność ta powinna być brana przez Sąd I instancji w kontekście spełnienia przesłanki szczególnej stosowania tymczasowego aresztowania, o której mowa w art. 258 § 2 k.p.k. w zakresie grożącej surowej kary, czego zdaniem obrony Sąd I instancji nie uczynił ani nawet nie odniósł się w treści uzasadnienia;

4. naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie art. 257 § 1 k.p.k. przez jego nieuwzględnienie i zastosowanie wobec podejrzanego najsurowszego środka zapobiegawczego, podczas gdy wystarczający dla zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania jest inny, nie izolacyjny środek zapobiegawczy;

5. obrazę prawa materialnego w zakresie kwalifikacji prawnej czynów zarzucanych podejrzanemu, poprzez nieuwzględnienie w tejże kwalifikacji prawnej w ogóle instytucji tzw. czynu ciągłego, gdyż ewentualnie zgodnie z obowiązującymi przepisami dwa lub więcej zachowań, podjętych w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, uważa się za jeden czyn zabroniony, co ma istotne znaczenie dla sytuacji procesowej podejrzanego, gdyż w chwili obecnej organy ścigania zarzucają podejrzanemu popełnienie łącznie 58 odrębnych przestępstw, co biorąc pod uwagę zgromadzony w sprawie materiał dowodowy i sposób działania podejrzanego nie jest uprawnione.

Podnosząc tak sformułowane zarzuty, skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia i uchylenie wobec podejrzanego tymczasowego aresztowania oraz ewentualne zastosowanie innego środka zapobiegawczego o charakterze nieizolacyjnym, w szczególności w postaci oddania podejrzanego pod dozór przełożonego wojskowego z zakazem kontaktowania się z określonymi osobami oraz zakazem przebywania w określonych miejscach, połączony z zakazem

opuszczania kraju, ewentualnie o zastosowanie poręczenia majątkowego w wysokości 60.000 zł.

Na posiedzeniu wyznaczonym w celu rozpoznania zażalenia obrońca podejrzanego poparł zażalenie, natomiast prokurator wniosła o jego nieuwzględnienie i utrzymanie w mocy zaskarżonego orzeczenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zażalenie zasługiwało na uwzględnienie, chociaż nie wszystkie podniesione przez skarżącą zarzuty były zasadne. Np. nie jest słuszne negowanie faktu, że podejrzanemu grozi surowa kara, w sytuacji, gdy na tym etapie postępowania dalece przedwczesne jest prognozowanie, iż znajdzie wobec niego instytucja nadzwyczajnego złagodzenia kary, względnie instytucja przestępstwa ciągłego (obrońca nie sprecyzowała przy tym w odniesieniu do których czynów). Trudno przy tym Sądowi orzekającemu zarzucać naruszenie prawa materialnego w sytuacji, gdy orzekając w przedmiocie tymczasowego aresztowania prawa tego nie stosował. Jednak inne zarzuty, ujęte w pkt 1, 2 i 4, wypadało uznać za niepozbawione racji.

Tymczasowe aresztowanie zastosowano wobec podejrzanego ppłk. M. M., pełniącego funkcję publiczną dowódcy 6 batalionu dowodzenia w K., w związku z postawieniem mu zarzutu popełnienia występku z art. 228 § 3 k.k. (przyjęcie obietnicy korzyści majątkowej w kwocie 6.000 zł za zachowanie stanowiące naruszenie przepisów regulujących zasady powoływania do zawodowej służby wojskowej podczas procesu rekrutacji do służby określonej osoby), występku z art. 228 § 4 k.k. (uzależnienie wykonania czynności służbowych związanych z procedurą przyjęcia określonej osoby do zawodowej służby wojskowej od otrzymania korzyści majątkowej w kwocie 10.000 zł) oraz szeregu występków z art. 362 § 1 k.k. (samowolnie użycie pojazdu mechanicznego wojskowego do celów prywatnych; wydaje się, że nie całkiem odpowiada to ustawowym znamionom przestępstwa). W dalszym toku postępowania postanowieniem z dnia 1 czerwca 2021 r. o uzupełnieniu postanowienia o przedstawieniu zarzutów podejrzanemu przedstawiono kolejne zarzuty, a to popełnienia 7 dalszych występków z art. 362 § 1 k.k., 2 występków z art. 231 § 2 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i in., 5 występków z art. 228 § 1 k.k., 3 występków z art. 18 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 1 k.k. oraz występku z art. 271 § 1 k.k. W zaskarżonym postanowieniu Wojskowy Sąd

Okręgowy w Warszawie zaznaczył, że „za dopuszczalną podstawę swoich rozważań w przedmiocie stosowania aresztu tymczasowego wobec ppłka M. M. uznał jedynie te zarzuty, które figurują w postanowieniu z dnia 1 czerwca 2021 r. o przedstawieniu zarzutów wspomnianemu oficerowi (k. 3098 i nast.). Sąd podziela bowiem prezentowany w orzecznictwie i literaturze pogląd, że orzekając o przedłużeniu okresu tymczasowego aresztowania, powinno się kierować wyłącznie zarzutami, jakie zostały już postawione podejrzanemu, a nie tzw. rozwojowym charakterem sprawy”. W związku z tym stwierdził, że „za chybione uznał argumenty, które miały przemawiać za przedłużeniem aresztu tymczasowego, a miały być związane z potrzebą dokonania czynności procesowych związanych z wątkami, co do których podejrzany złożył wyjaśnienia (...), ale nie zostały one jeszcze objęte wydanym wobec M. M. postanowieniem o przedstawieniu zarzutów”. Wniosek prokuratora uwzględnił jednak z tego powodu, że zgodził się z wnioskodawcą, iż konieczność zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania w niniejszej sprawie uzasadnia dalsze stosowanie wobec podejrzanego izolacyjnego środka zapobiegawczego. W tym względzie Wojskowy Sąd Okręgowy odwołał się do przesłanek zawartych w art. 258 § 1 pkt 2 i § 2 k.p.k. Wskazał, że zagrożenie orzeczenia wobec podejrzanego surowej kary nie tylko nadal trwa, ale wobec pojawienia się kilkunastu nowych zarzutów zyskało na wadze, jak i realności. Aktualnie podejrzany stoi pod zarzutem popełnienia znacznej ilości przestępstw, z których kilka jest sankcjonowane karą do 10 lat pozbawienia wolności. Nadto w przypadku pozostawania na wolności podejrzany może podejmować działania zmierzające do bezprawnego utrudniania postępowania, jakkolwiek jest faktem, że w trakcie ostatnich przesłuchań przyznał się do zarzuconych mu czynów oraz ujawnił okoliczności innych zachowań nieobjętych dotąd zarzutami. Tę postawę należy jednak oceniać przez pryzmat chęci podejrzanego umniejszenia surowości ewentualnej odpowiedzialności, zaś łącząc to ze sposobem działania podejrzanego w okresie objętym zarzutami (wielokrotne, bez wahania i z wyrachowaniem nakłanianie podwładnych do bezprawnych zachowań) oraz opinią, jaką zyskał swym sposobem bycia u podwładnych (przełożonego, który może zaszkodzić, któremu nie opłaca się sprzeciwić i lepiej schodzić mu z drogi) należy uznać, że zachodzi wyraźna i realna obawa, że w wypadku pozostawania w toku śledztwa na

wolności podejrzany może bezprawnie wpływać na postawę i treść zeznań świadków, nie tylko tych, którzy nie zostali jeszcze przesłuchani, ale także tych, którzy złożyli już zeznania. W tym stanie rzeczy Wojskowy Sąd Okręgowy, wskazując na pozostające do przeprowadzenia czynności procesowe, jak też, że „fakt przesłuchania kluczowych dla sprawy świadków i współpodejrzanego nie wyklucza próby wpływania na zmianę złożonych przez nich zeznań i wyjaśnień”, uznał, że „jakiegokolwiek łagodniejsze, wolnościowe środki zapobiegawcze nie przyniosłyby oczekiwanego rezultatu i nie byłyby w stanie zapewnić prawidłowego toku dalszego postępowania przygotowawczego”. Na koniec Sąd nadmienił, że „nie stwierdził w sprawie jakichkolwiek okoliczności określonych w przepisie art. 259 § 1 k.p.k., które stałyby na przeszkodzie zastosowaniu wobec ppłka M. M. izolacyjnego środka zapobiegawczego”.

Przytoczone fragmenty części motywacyjnej zaskarżonego postanowienia skłaniają do twierdzenia, że Sąd orzekający nie nadał właściwego znaczenia – w kontekście potrzeby zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania – faktowi, że podejrzany ppłk M. M. podjął daleko idącą współpracę z organem prowadzącym to postępowanie. Wyraża się to nie tylko w przyznaniu się do wszystkich, tj. 58 zarzutów opisanych w postanowieniu prokuratora z dnia 1 czerwca 2021 r. o uzupełnieniu postanowienia o przedstawieniu zarzutów (k. 3098-3111 akt sprawy), przy czym podejrzany nie poprzestał na tej deklaracji, ale złożył obszernie wyjaśnienia, jak też w ujawnieniu innych przestępstw, co do których podejrzany zakładał, że nie są znane organom ścigania (protokoły przesłuchań: z dnia 8 czerwca 2021 r. – k. 3113-3132, z dnia 9 czerwca 2021 r. – k. 3133-3148, z dnia 10 czerwca 2021 r. – k. 3149-3160). W takim razie trudno podzielić pogląd Wojskowego Sądu Okręgowego, że zachodzi realna obawa, iż pozostawienie podejrzanego na wolności zaszkodzi prawidłowemu tokowi postępowania, w szczególności w ten sposób, że podejrzany może wpływać na postawę i treść zeznań świadków, względnie na wyjaśnienia współpodejrzanego. Zachowanie takie byłoby wręcz nielogiczne – nie wiadomo czemu miałoby służyć w świetle opisanej postawy podejrzanego, który nadto musiałby się liczyć z tym, że wspomniane osoby powiadomią prokuratora o tego rodzaju zabiegach z jego strony. Co więcej, wywód przedstawiony w zaskarżonym postanowieniu zdaje się świadczyć, że

pożądana z punktu widzenia celów prowadzonego postępowania szczerość podejrzanego, została potraktowana jako argument przeciwko niemu, mianowicie że skoro dąży w ten sposób do złagodzenia odpowiedzialności, to jest prawdopodobne, że podejmie też inne, tym razem naganne działania zmierzające do tego celu. Takie wnioskowanie nie jest uprawnione, w każdym razie Sąd I instancji nie wytłumaczył, dlaczego można przyjąć, że przyznanie się podejrzanego do zarzuconych mu przestępstw i przedstawienie okoliczności ich popełnienia niekoniecznie powinna być uznana za okoliczność powstrzymującą go od próby wpłynięcia na wyjaśnienia i zeznania innych osób. Z pewnością nie są takim wytłumaczeniem sygnalizowane okoliczności faktyczne przestępstw (popełnienie ich z wykorzystaniem możliwości wpływania na podwładnych), czy też apodyktyczność wykazywana przez podejrzanego w czasie pełnienia funkcji dowódczej. Dodatkowo trzeba zauważyć, że we wniosku o przedłużenie stosowania wobec podejrzanego tymczasowego aresztowania prokurator chociaż nadmienił, że celowość przeprowadzenia jednej z czynności, która jest „rozważana” (konfrontacja pomiędzy ppłk. M. M. a plut. J. T.) mogłaby zostać zniweczona w sytuacji pozostawiania ppłk. M. na wolności, to finalnie stwierdził, że „dalsze stosowanie tymczasowego aresztowania wobec podejrzanego uzasadnione jest w niniejszym przypadku grożącą mu surową karą w rozumieniu art. 258 § 2 k.p.k.” Wyraźnie więc jako wiodącą powołał tę właśnie przesłankę stosowania tymczasowego aresztowania, chociaż nadmienił też, że „w realiach niniejszej sprawy uzasadniona jest także obawa wpływania na świadków, w tym w szczególności na podległych żołnierzy”. Jak wcześniej zaznaczono, obawa ta jest problematyczna.

Wojskowy Sąd Okręgowy przesłankę grożącej podejrzanemu surowej kary zasadnie uznał za aktualną, jednak nie wykazał przekonująco, że bezwzględnie przemawia ona za utrzymaniem wobec podejrzanego tymczasowego aresztowania. Istotnie, wśród zarzuconych mu licznych przestępstw (trzeba jednak pamiętać, że dominują wśród nich – 45 na 58 zarzutów – czyny z art. 362 § 1 k.k., tj., co wynika z ustawowego zagrożenia, o niezbyt dużej społecznej szkodliwości,) jest pewna ilość występków zagrożonych karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, jednak ta okoliczność nie musi prowadzić do

wniosku, że bez dalszego stosowania wobec podejrzanego tymczasowego aresztowania postępowanie nie będzie się toczyło prawidłowo. Zwłaszcza wspomniana postawa podejrzanego pozwala przyjąć, że nawet jego pozostawienie na wolności nie przeszkodzi prowadzącemu śledztwo w przeprowadzeniu zaplanowanych czynności, jak też nie wpłynie na ich wynik. Celowe będzie też przypomnieć, że w wymienionym wyżej postanowieniu z dnia 20 kwietnia 2021 r., I KZ 13/21, Sąd Najwyższy wskazał na „potrzebę efektywnego odizolowania podejrzanego od możliwości oddziaływania na źródła osobowe i rzeczowe, zwłaszcza na wstępnym, ale newralgicznym dla prawidłowego zabezpieczenia istotnych dowodów o charakterze procesowym dla tej sprawy, etapie postępowania”. W związku z tym wypada zauważyć, że postanowienie to zapadło, kiedy postawa podejrzanego była inna niż obecnie prezentowana, że postępowanie przygotowawcze wyszło poza wspomniany etap wstępny oraz że czas pozbawienia wolności podejrzanego zbliża się do 5 miesięcy. Bez znaczenia dla oceny zaskarżonego postanowienia Wojskowego Sądu Okręgowego jest sygnalizowane przez prokuratora w toku posiedzenia rozwojowy charakter postępowania, bowiem słusznie wymieniony Sąd wskazał, że orzekając o przedłużeniu okresu tymczasowego aresztowania kierował się wyłącznie zarzutami, pod jakimi obecnie stoi podejrzany.

Mając powyższe na uwadze, jak również treść art. 257 § 1 k.p.k., dopuszczającego stosowanie tymczasowego aresztowania jedynie wtedy, kiedy nie jest wystarczający inny środek zapobiegawczy, Sąd Najwyższy zmienił zaskarżone postanowienie w ten sposób, że uchylił tymczasowe aresztowanie wobec podejrzanego ppłk. M. M.. Zarazem uznał, że zbyt daleko idącym rozstrzygnięciem byłoby odstąpienie od stosowania wszelkich środków zapobiegawczych, w związku z czym zastosował wobec podejrzanego środki o charakterze wolnościowym: poręczenie majątkowe w kwocie wyżej wskazanej, odpowiadającej charakterowi czynów stanowiących przedmiot zarzutów oraz dozór przełożonego wojskowego, z odpowiednimi obowiązkami. Zakaz kontaktowania się z podejrzanymi i świadkami występującymi w niniejszej sprawie nie podważa poglądu, że nie istnieje realna obawa matactwa ze strony podejrzanego, bowiem ogólnie pojmowane dobro postępowania przemawia za tym, by kontakty te i w ich trakcie ewentualne

rozmowy na temat sprawy, nawet pozbawione cech nakłania do składania fałszywych zeznań lub wyjaśnień, nie miały miejsca. Złamanie m.in. tego zakazu może skutkować ponownym zastosowaniem wobec podejrzanego izolacyjnego środka zapobiegawczego.